

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2014/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[K] **SCHILDEREN IN SYMBIOSE.
KUNSTENAARSDUO RENIERE&DEPLA**

Het West-Vlaamse kunstenaarsduo Reniere&Depla werkt al vijftien jaar samen. In symbiose schilderen Paul en Martine de dingen los van de harde werkelijkheid. Hun doeken ogen even aantrekkelijk als rafelige wolken op een zonnige dag, maar soms zijn het gesmoorde kreten.

Dat verschillende handen een schilderij maken, is geen opzienbarend nieuws. Al in de ateliers van de oude meesters borstelden gezellen lustig een partijtje mee. Een wazig bosschage op de achtergrond of een motief van een tafelkleed, bijvoorbeeld. Maar Martine Depla (1954) en Paul Reniere (1956) doen het anders. Bij hun *quatre mains* is geen sprake van een rationele taakverdeling of specialisatie.¹

De twee leerden elkaar kennen toen Martine op latere leeftijd grafiek ging volgen in het deeltijds kunstonderwijs.² Later begon ze in het schildersatelier van Paul te werken en liet zich verleiden door de tubes acrylverf. Aanvankelijk hanteerden ze elk hun eigen schilderstaal, maar door samen te leven en dezelfde ervaringen te delen groeide ook de manier waarop ze met de verf omgingen naar elkaar toe. Geleidelijk aan begonnen ze samen kunstwerken te maken, waarbij de hand van de ene niet meer te onderscheiden viel van die van de andere.

Soms blijft de interactie beperkt tot de keuze van het beeldmateriaal dat ze als uitgangspunt nemen en tot samen kijken en becommentariëren, terwijl het schilderwerk door een van de twee wordt uitgevoerd. Maar meestal schilderen ze samen aan een doek. De een neemt het schilderproces op een onbestemd moment over van de ander. Hij of zij borstelt het werk op de eigen sensueel-intuïtieve wijze een eind voort, waardoor het beeld zich verder ontworstelt aan

de oorspronkelijke afbeelding. Dat borstelen moet je ruim interpreteren: het doek wordt soms ook met een spons bewerkt.

Momenteel beschikken Reniere&Depla over twee afgelegen ateliers, een dicht bij *de schreve* in Watou en een over de grens in Frankrijk. Als ze eenmaal beginnen te schilderen, zonderen ze zich af en werken de hele dag aan één stuk door. Maar voor het zover is, ondergaan ze eerst een moeizaam voorbereidingsproces.

De oorspronkelijke afbeeldingen die ze selecteren, zijn eigen foto's uit de enorme beeldbank die ze hebben aangelegd. De beelden, die het duo tijdens zijn gezamenlijke omzwervingen door de wereld heeft verzameld, zijn vaak vervreemdend door hun perifere focus: niet het ding, de kamer of het gebouw in zijn geheel wordt gekaderd, maar de rand, het ongedefinieerde detail, de reflecties op een glazen stomp of het brekende licht. Voor hun schilderijen kiezen ze beelden die visueel en compositorisch aantrekkelijk zijn. Die zitten meestal al zolang in hun beeldbank dat de anekdotiek die eraan kleeft, vervlogen is. Bovendien experimenteert het duo ook met schaalvergrotingen, wat samen met de afwijkende perspectieven en de scheve kaderingen de herkenbaarheid fnuikt. Als het alledaagse al leesbaar blijft, wordt het bevreemdend geschilderd: de voorwerpen worden bijvoorbeeld beroofd van hun kleur en gedrenkt in een melancholische of onheilspellende saus.

In de omzetting op het doek blazen Reniere&Depla de afgebeelde objecten nieuw leven in en brengen ze onder in een andere, ingetogen werkelijkheid. Dat dit een bewuste strategie is, blijkt uit de titel van de tentoonstelling die in 2011 in galerie Quest 21 in Brussel te zien was: *Que Chose Soit!*. Deze titel is ontleend aan een zeventiende-eeuws handschrift dat de bestaande dingen beschrijft. Maar Reniere&Depla nemen geen vrede met een inventaris van het bekende. Al schilderend proberen ze de verborgen achterkant te onthullen, waarbij de dingen een zachte identiteitscrisis ondergaan. De tedere, wolkige borstelvegen in verschoten en gedempte tinten roepen associaties op die niet meteen bij de aard van het ding horen. Zo wordt een kapotte rugleuning van een stoel een contemplatief motief dat zijn banale anekdotiek onderweg in de vele laagjes acrylverf heeft verloren.

Reniere&Depla, *Pelican Blanc*, 2013, acryl op doek, 100 x 80 cm.

Wat overblijft, is een ongrijpbaar, wazig beeld dat vraagt om met betekenis opgeladen te worden door de beschouwende blik van de kijker.

Cultuurfilosoof Willem Elias brengt deze vervreemdingsstrategie in verband met de *Lettre du Voyant* die Arthur Rimbaud in mei 1871 verstuurde aan Paul Demeny.³ Rimbaud heeft het in die beroemde brief over de dichter als ziener, wat volgens hem een “beredeneerde ontregeling van alle zintuigen” veronderstelt.⁴ Door de zintuigen rationeel te ontregelen, kan de dichter een nieuwe werkelijkheid scheppen met nieuwe beelden en een nieuwe, universele taal. Elias merkt op hoe dicht het “gevoelsmatige gedachtegoed of dit doordachte gevoelsleven, uit de negentiende eeuw, aansluit bij de wereld van de laatste twintig jaar”. Hij ziet een verband tussen het symbolisme, waartoe Rimbaud werd gerekend, en de hedendaagse schilderkunst van onder anderen Reniere&Depla. “De functie van de kunst is bij de symbolisten het reconstrueren van de werkelijkheid na deze eerst te hebben vernietigd. Het kunstwerk moet de indruk bewaren werkelijkheid te zijn en tegelijk het onzekere suggereren door wazigheid in beeld te brengen.”

Ook bij de symbolisten speelde de fotografie, die toen een revolutie in de waarneming veroorzaakte, een belangrijke rol. Elias kenmerkt de fotografie als een dubbelzinnig medium dat de werkelijkheid niet alleen vastlegt, maar er ook bij stilstaat. “Deze stilstand doet ons nadenken en twijfelen aan de evidentie van onze vastgelegde visies op de realiteit (deconstructie).”

Om de beschouwer niet in een of andere richting te sturen, krijgen de individuele werken van Reniere&Depla geen titel. De toeschouwer krijgt dus vrij spel om er zijn bespiegelingen op te projecteren en de geur die eruit opstijgt te inhaleren. Aanwijzingen over de thematiek krijgt hij wel in de titels van de reeksen, al zijn die nooit expliciet. Over de ambigue leesbaarheid van hun werk, zeiden Reniere&Depla in een interview uit 2011 het volgende: “Op het eerste niveau moet het (werk) visueel in orde zijn: goed geschilderd, compositorisch in orde, visueel aantrekkelijk, kortom. Maar ons werk heeft een onderlaag die niet onmiddellijk leesbaar is. Die komt pas geleidelijk vrij wanneer men met het schilderij leeft en het telkens opnieuw bekijkt. Dat is vrij essentieel: enerzijds de visuele verleiding bij het eerste

contact, en pas daarna de speldenprik, de dreun, de emotionele herkenning.”⁵

Uit deze toelichting leiden we af dat de ingehouden toon in de schilderijen van het duo bedrieglijk is. Er is wel degelijk iets unheimisch aan deze doeken.

ERIC BRACKE

www.reniere-depla.be

Noten

(1) *Quatre Mains, Reniere&Depla* is ook de titel van het boek dat onlangs bij Lannoo in Tielt verscheen, met teksten van Hans Theys en Eleen Deprez, in het Nederlands en het Engels, 144 p.

(2) Interview in *De Morgen* van 6 maart 2014 door Eric Rinckhout.

(3) WILLEM ELIAS, “Reniere&Depla: Ik is een andere. Van symbolisme naar neosymbolisme”, in WILLEM ELIAS, HELEEN DEPREZ EN HANS THEYS, *Reniere&Depla 2005-2009*, ASP Editions, Brussel, 2009, 96 p.

(4) “Le poète se fait voyant par un long, immense et raisonné dérèglement de tous les sens”, citaat uit: Arthur Rimbaud, *Lettre du Voyant*, 15 mei 1871.

(5) Interview door Guido Kuppens in *Porschist Magazine*.